

ALBERDINGK THIJM EN ROLDUC

(met gebruikmaking van onuitgegeven correspondentie)

WANNEER van Deyssel in zijn „Kleine Republiek” een samenzijn van Thijm en Everts tekent, spreekt hij van Thijms gelegenheid tegenover de Directeur, „omdat hij als een beetje liberaal bekend was”.¹⁾

Een uitspraak merkwaardig in de eerste plaats om het al te gemakkelijk gebruik, om niet te zeggen misbruik dat van het woord liberaal gemaakt werd (en wordt) — noemde ook Multatuli Thijm niet „liberaal in alles”? —, merkwaardig in de tweede plaats om het onjuiste in de verhouding Thijm — Everts die hier getekend wordt. Wie de uitgebreide briefwisseling tussen de Rolducse Directeur en de Amsterdamse Hoogleraar doorleest²⁾, zal een heel andere indruk krijgen van hun verhouding. Trouwens van Deyssel heeft zich in de bekende biografie van zijn vader zelf gecorrigeerd; A. J. lijkt een heel andere persoon geworden, objectiever, rustiger, harmonischer dan van Deyssel, en de figuren die hij tekent, met name Thijm en Everts, zijn dienovereenkomstig.

Het meer dan grove optreden van Karel te Rolduc — de tijd om het laatste woord hierover te spreken is nog niet gekomen — heeft geen merkbare verkoeling teweeggebracht in de vriendschap tussen zijn vader en de Directeur. Vorseind in de talrijke brieven die

Thijm heeft nagelaten, treft het me steeds, hoe onze culturele emancipator elke gelegenheid, die zich voordoet, aangrijpt, om te wijzen op de grote historische betekenis van het oude Rolduc. Thijm heeft behoord tot de duizenden, die, eenmaal in de ban van de ondefinieerbare bekoorlijkheid welke van de entourage, het godsdienstige en wetenschappelijke milieu, de tradities, m.a.w. van de sfeer der Abdij uitgaat, de roem van Rolduc hebben uitgedragen over heel Nederland en ver daarbuiten, de liefde tot Rolduc diep in hun hart hebben bewaard, ondanks incidentele teleurstellingen, en de naam van Rolduc in woord en geschrift hebben hoog gehouden. Bij Thijm liggen de bewijzen voor het grijpen, ik zal er een enkele greep uit doen. Wanneer Pierre Cuypers de kerk gaat restaureren, is Thijm de grote stuwer, in de „Dietsche Warande” publiceert hij tekeningen en ontwerpen; wanneer belangrijke personen ons land bezoeken, wijst hij hen erop, dat zij vooral niet moeten verzuimen een bezoek te brengen aan het cultuurcentrum Rolduc. „Roermunde und Rolduc stehen längst schon auf meiner Liste”, schrijft Aug. Reichenberger aan Thijm³⁾, „und Sie dürfen überzeugt sein, dasz ich, sobald es die Erhaltung nur irgend gestatten, diese Orte besuchen werde”.

Een der merkwaardigste uitingen van Thijms liefde voor Rolduc vond ik in de zo zeldzaam

1) t.a.p. blz. 33.

2) Zie Prof. F. Sassen in het Thijmnummer van de *Belaard Vde jrg. Dl. 2.*

3) Brief van 7 Sept. 1863 (Thijmiana).

geraadpleegde „Levensberichten” van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde. Reeds vroeger had Thijm er zich tegenover Prof. M. de Vries over beklaagd, dat zo weinig katholieken tot lid van de Maatschappij werden gekozen. De Leidse Hoogleraar was het daar geenszins mee eens, zoals blijkt uit zijn brief van 31 Juli 1862: „Waarachtig, lieve vriend, gij scheidt U anti-katholieke schrikbeelden, ijdele visioenen. Sinds jaren woon ik die vergaderingen bij, en nog nooit heb ik er een enkel woord gehoord, dat uw religieuze gevoeligheid zou kunnen kwetsen. Gij spreekt van uitingen. Hebt gij die ooit in onze Maatschappij opgemerkt? Benoemt zij niet katholieken in overvloed tot leden zodra zij het verdienen? Verleent zij hun niet evenzeer als aan ieder ander hare hulp en haren boekenschat? Kwetst zij ooit hunne kerkelijke conscientie, zij die de liberaliteit zelve is? Het is te gek, mijn waarde, zoo iets te beweren. Maar de vrees van exclusivisme, dat misschien op ander gebied bestaat, doet U exclusivisten zien, ook waar er schijn noch spoor van aanwezig is”.

Thijm zou Thijm niet geweest zijn, als hij het antwoord was schuldig gebleven. In bovenbedoeld levensbericht ⁴⁾ trekt hij aldus van leer: „Indien onze Maatschappij werkelijk de Nederlandsche Letterkunde wil vertegenwoordigen, dan moet ze, bij de keuze harer leden, een geheel anderen weg volgen dan tot dus verre geschiedde. Om bijv. met één woordtjen, sine ira et studio, die rare aves nog eens aan te roeren; gelooft gij, werkelijk, mijn waarde medeleden, dat de Nederlandsche Katholieken zulk een onopgevoede troep uitmaken, dat gij ternauwernood 4 pct. uwer vereeniging uit hunne gelederen kunt rekruteeren? Gij zijt te beleefd, om een rechtstreeksch antwoord te geven, maar legt mij de Nederlandsche Bibliografie der laatste 30 jaren voor en zegt met een

glimlach: „Maak zelf de statistiek maar op” ⁵⁾.

Na dan gewezen te hebben op het passeren van de Warmondse Prof. C. Broere kiest hij als tweede voorbeeld: Rolduc. Juist omdat de bron waaruit ik put, voor zo weinigen toegankelijk is en daarom zo licht over het hoofd gezien wordt (en inderdaad is), schrijf ik de merkwaardige passage in zijn geheel over: „Aan den uitersten Zuid-Oosthoek van het land ligt, op een schilderachtigen heuvel, eene kostschool en voorbereidend Seminarie. Daar zijn nogal veel leerlingen: een 300. Maar daar zijn ook een 30 Professoren. Men legge daar eens een bezoek af, en als men dan deelneemt aan de tafel dier leeraars, dan zal men daar vinden mannen van verschillende specialiteit, voorzeker, maar, alle, de kenmerken vertoonende van eene humaniteit, eene beschaafdheid, een smaak, eene belezenheid, die men hier in de noordelijke provinciën maar zelden aantreft; en deze hunne trouwdheid met boeken en menschen, ook hunne vorming, zoo als de ouden het uitdrukten, door de Muzen en de Gratiën, spreekt zich uit in zuivere, gemakkelijke, bevallige Nederlandsche gesprekken; men zou zeggen, in een Hollandsch, dat de affectatie van den Haagschen en de eentonigheid van den Amsterdamschen beschaafden tongval evenzeer weet te vermijden. 't Is U bekend, mijne Heeren, dat geen der Professoren van Rolduc in onze Maatschappij is opgenomen!” ⁶⁾

Het is niet alleen 'n uiting van Thijms grote waardering voor Rolduc en zijn bewoners, het was ook een daad van grote moed om — in 1868 wel te verstaan — in een zo'n exclusief niet-katholiek milieu een dergelijke dithyrambe op een katholiek instituut te laten horen. Gelukkig kan ik er bijvoegen, dat het in onze dagen heel wat minder moed zou vergen! Dr. M. VAN CAN.

⁴⁾ Levensberichten der afgestorven medeleden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde. Bijlage tot de Handelingen van 1868. blz. 6.

⁵⁾ Geen wonder dat het bestuur der Maatschappij bij de aanhef van Thijms artikel eraan herinnert, dat „het niet aansprakelijk is voor den inhoud der Levensberichten

noch voor den geest, waarin zij geschreven zijn. Daarvoor blijven de schrijvers alleen verantwoordelijk. Het bestuur kan hen opmerkzaam maken op hetgeen minder juist schijnt en verzoeken dat zij het wijzigen, maar tegen hun wil mag in hunne opstellen niets veranderd of weggelaten worden”.

⁶⁾ t.a.p. blz. 7.